

ZAJÍMAVÉ BRYOFLORESTICKÉ NÁLEZY XXIV.

Interesting bryofloristic records, XXIV

Pavel Dřevojan¹, Zbyněk Hradílek², Svatava Kubešová³ & Kristýna Pokorná⁴

¹Masarykova univerzita Brno, Přírodovědecká fakulta, Ústav botaniky a zoologie, Kotlářská 2, CZ-611 37 Brno, e-mail: pavel.drevojan@seznam.cz; ²Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky, Šlechtitelů 11, CZ-783 71 Olomouc, e-mail: zbynek.hradilek@upol.cz; ³Botanické oddělení, Moravské zemské muzeum, Hvězdoslavova 29a, CZ-627 00 Brno, e-mail: skubesova@mzm.cz; ⁴Hřbitovní 3, CZ-628 00 Brno, e-mail: kiki.pokorna@seznam.cz

Nomenklatura a stupeň ohrožení jednotlivých druhů jsou udávány podle aktualizovaného Seznamu a červeného seznamu mechorostů ČR (Kučera et al. 2012). Souřadnice jsou uváděny jako geografické v systému WGS-84.

Riccia huebeneriana (P. Dřevojan) EN

– Česká rep., okr. Znojmo, Mikulovice: vodní nádrže Jezero v PP Mikulovické jezero 0,8 km VJV od kostela [48°57'10,0"N, 16°06'17,1"E, kv. 7062b], cca 360 m n. m., 29. 8. 2014 leg. P. Dřevojan, det. S. Kubešová, herb. BRNM (759823).

Tato játrovka typicky se vyskytující na dnech letněných rybníků nebyla dosud ze Znojemska uváděna (cf. Rivola & Duda 1976a, Chytrý & Rafajová 2003).

Riccia papillosa (P. Dřevojan) CR

– Česká rep., okr. Znojmo, Bohutice: obnažená půda na skalních teráskách pod sochou sv. Michaela v PP U Michálka 0,5 km JV od železniční zastávky [48°59'01,2"N, 16°21'34,0"E, kv. 7064a], cca 275 m n. m., 25. 7. 2014 leg. P. Dřevojan, det. S. Kubešová, rev. Z. Hradílek, herb. BRNM (759826).

– Česká rep., okr. Třebíč, Třebíč-Jejkov: roztroušeně na ploše asi 1 m² na obnažené půdě sešlapávaného místa u lavičky na skalkách pod nemocnicí v Máchových sadech 330 m SV od železničního nádraží [49°12'47,8"N, 15°53'16,9"E, kv. 6761c], cca 415 m n. m., 4. 9. 2014 leg. P. Dřevojan, det. S. Kubešová, rev. Z. Hradílek, herb. BRNM (759827).

Tento mediteránně-atlantický druh byl udáván z okolí Prahy a zejména z jihozápadní Moravy, kde byly jeho lokality koncentrovány v oblasti tzv. Praebohemika (Rivola & Duda 1976b). Nově byl nalezen také na Bořeni v Českém středohoří (Bryonora 54: 44). O současném stavu středočeských lokalit nám není nic známo. Na jihozápadní Moravě byl v posledních desetiletích výskyt ověřen pouze na dvou historických lokalitách v NP Podyjí (Hradílek 2000). První z nich je Vraní skála, na níž byl druh potvrzen i během jarního setkání bryologicko-lichenologické sekce v roce 2011 (Kučera et al., in press). Naopak Hardeggská vyhlídka nebyla účastníky této akce navštívena, proto je otázkou, zda se na její západní ostrožně druh dosud vyskytuje, protože zdejší populace nebyla v době posledního potvrzení příliš početná (Hradílek in litt.). Prezentovaný nález z PP U Michálka představuje

ověření výskytu na historické lokalitě, odkud byl druh naposledy doložen Věždou v roce 1966 (Rivola & Duda 1976b). Nález z Třebíče významně posouvá hranici známého rozšíření této xerothermní játrovky v údolí Jihlavy proti jejímu proudu (cf. Rivola & Duda 1976b).

Acaulon triquetrum (P. Dřevojan, S. Kubešová, K. Pokorná)

VU

– Česká rep., Brno-Maloměřice, PP Kavky, 2,9 km cca SV od železničního nádraží Brno-Židenice, jihozápadní část PP Kavky, v terénní rýze na obnažené půdě [49°13'04,6"N, 16°40'02,2"E], 310 m n. m., 15. 11. 2014 leg. S. Kubešová & K. Pokorná, herb. BRNM (759828) a herb. K. Pokorná.

– Česká rep., okr. Znojmo, Borotice: biopás na okraji pole u větrolamu 2,1 km JJZ od kaple ve středu obce [48°50'19,8"N, 16°14'18,3"E, kv. 7163c], cca 230 m n. m., 27. 9. 2014 leg. P. Dřevojan, det. S. Kubešová, herb. BRNM (759820).

– dtto: obnažená místa na mezi na přechodu nepravidelně oraného okraje pole a pláště křovin 1 km Z od kaple ve středu obce [48°51'26,9"N, 16°13'50,6"E, kv. 7163a], cca 205 m n. m., 27. 12. 2014 leg. P. Dřevojan, rev. S. Kubešová, herb. BRNM (759822).

Tento nepatrný mech, který roste na holé vápnité půdě na otevřených výslunných místech, se v České republice vyskytuje roztroušeně v českém a panonském termofytiku (Kučera 2004–2009). Na první lokalitě rostl ve čtyřech přibližně 1 cm² velkých shlucích společně s *Barbula unguiculata*, *Pterygoneurum ovatum* a *P. subsessile* (viz níže). V Brně a blízkém okolí se v minulosti vyskytoval v Modřicích a městských částech Komíně, Obřanech a Slatině (Pospíšil 1978).

Na druhé lokalitě druh rostl společně s dalším vzácným teplomilným mechem vázaným na bazické půdy – *Microbryum floerkeanum* (viz níže). Oba ekologicky velmi blízké druhy byly v nedávné době společně nalezeny také na poli u Míroslavi (Bryonora 46: 72). Na třetí prezentované lokalitě byl *Acaulon triquetrum* zaznamenán roztroušeně na vhodných mikrostanovištích v přibližně 10 m dlouhém pásu meze ve společnosti druhů, např. *Barbula unguiculata*, *Pterygoneurum ovatum* nebo *Tortula lindbergii*. V budoucnu lze předpokládat jeho nálezy i na dalších vhodných lokalitách na jihovýchodě Znojemska.

Callicladium haldanianum (Z. Hradílek)

VU

– Česká rep., okr. Břeclav, Lanžhot: lužní les mezi Panským lesem a tratí Vypálená cca 2,5 km VSV od kostela, tlející dřevo [48°43'36,9"N, 17°00'03,2"E, kv. 7268c], 165 m n. m., 11. 4. 2015 leg. Z. Hradílek, herb. Z. Hradílek.

V krátké době další nález patrně přehlíženého mechu (cf. Bryonora 28: 25, 34: 24, 49: 29–30, 50: 41, 52: 36–37, 53: 27–28). Bohatě plodná populace druhu rostla na tlejícím kmeni na ploše přibližně 25 × 150 cm spolu s *Brachythecium rutabulum*, *Chiloscyphus profundus*, *Hypnum cupressiforme* var. *cupressiforme* a *Platygyrium repens*. Nejblíže známou lokalitou je necelých 7 km vzdálený prales Raňšpurk v oblasti soutoku Moravy a Dyje (Bryonora 52: 36–37). V luzích na jižní Moravě lze očekávat nálezy tohoto druhu i na dalších lokalitách.

Ephemerum recurvifolium (K. Pokorná, S. Kubešová)

VU

– Česká rep., Brno-Maloměřice, PP Kavky, 2,9 km cca SV od železničního nádraží Brno-Židenice, západní střední část PP Kavky, obnažená půda v rozvolněném stepním trávníku [49°13'05"N, 16°40'04"E], 325 m n. m., 30. 9. 2014 leg. S. Kubešová & K. Pokorná, herb. K. Pokorná.

Velmi drobný mech, který roste na otevřené vápnitě půdě, často mezi trsy trav v travino-bylinných společenstvech. V České republice se vyskytuje roztroušeně až vzácně v teplých oblastech (Kučera 2004–2009). Z území PP Kavky ani z města Brna a jeho blízkého okolí nebyl historicky známý (cf. Novotný 1986). V nedávné době zde byl rovněž nalezen u Bošovic a u Slavkova u Brna (Bryonora 48: 64, 54: 45).

Microbryum floerkeanum (P. Dřevojan)

VU

– Česká rep., okr. Znojmo, Borotice: biopás na okraji pole u větrolamu 2,1 km JJZ od kaple ve středu obce [48°50'19,8"N, 16°14'18,3"E, kv. 7163c], cca 230 m n. m., 27. 9. 2014 leg. P. Dřevojan, rev. S. Kubešová, herb. BRNM (759821).

Jedná se o doložení výskytu druhu *Microbryum floerkeanum* na lokalitě, na níž byly v roce 2010 sbírány sterilní rostliny rodu *Microbryum*, u kterých bylo důvodné podezření, že by mohly náležet tomuto druhu (Bryonora 49: 30).

Pterygoneurum subsessile (S. Kubešová, K. Pokorná)

VU

– Česká rep., Brno-Maloměřice, PP Kavky, 2,9 km cca SV od železničního nádraží Brno-Židenice, jihozápadní část PP Kavky, v terénní rýze na obnažené půdě [49°13'04,6"N, 16°40'02,2"E], 310 m n. m., 15. 11. 2014 leg. S. Kubešová & K. Pokorná, herb. K. Pokorná.

V České republice roste druh roztroušeně v teplejších oblastech Čech a Moravy na vápnitě půdě na výslunných místech (Kučera 2004–2009). Z vlastního území PP Kavky nebyl doposud známý, ale byl již dříve udáván z široce pojaté lokality Hády (Pospíšil 1975).

Rhynchostegium megalopolitanum (K. Pokorná, S. Kubešová)

VU

– Česká rep., Brno-Maloměřice, PP Kavky, 2,9 km cca SV od železničního nádraží Brno-Židenice, západní část PP Kavky, na zemi mezi travou na ploše před vstupem do štol [49°13'04,9"N, 16°40'00,1"E], cca 300 m n. m., 15. 11. 2014 leg. S. Kubešová & K. Pokorná, herb. BRNM (759829) & K. Pokorná.

Druh roste na bazických podkladech v teplomilných trávnicích. Jeho rozšíření v České republice není dostatečně známé, pravděpodobně se vyskytuje roztroušeně v teplejších oblastech. V posledních letech nápadně přibývá nálezů tohoto zřejmě přehlíženého mechu (Kučera 2004–2009, Kučera et al. 2006; Bryonora 38: 52, 49: 30, 53: 28).

Literatura

- Chytrý M. & Rafajová M. (2003): Czech National Phytosociological database: basic statistics of the available vegetation-plot data. – *Preslia* 75: 1–15.
- Hradílek Z. (2000): Mechorosty (Bryophyta). – In: Antonín V., Gruna B., Hradílek Z., Vágner A. & Vězda A., Houby, lišejníky a mechorosty Národního parku Podyjí, p. 161–220, Masarykova univerzita Brno.
- Kučera J. [ed.] (2004–2009): Mechorosty České republiky on-line klíče, popisy a ilustrace. – <http://botanika.bf.jcu.cz/bryoweb/klic/index.php> [30. 12. 2014].
- Kučera J., Müller F. & Marková I. (2006): Mechorosty zaznamenané v průběhu 19. podzimního setkání Bryologicko-lichenologické sekce v CHKO Kokořínsko. – *Bryonora* 38: 18–25.
- Kučera J., Musil Z., Hradílek Z., Holá E., Košnar J., Kubešová S., Manukjanová A., Marková I., Mikulášková E., Uhreková Šmelková D. & Vicherová E. (in press): Mechorosty zaznamenané během exkurzí bryologicko-lichenologických dnů v Podyjí (duben 2011). – *Thayensia*.

- Kučera J., Váňa J. & Hradílek Z. (2012): Bryophyte flora of the Czech Republic: updated checklist and Red List and a brief analysis. – *Preslia* 84: 813–850.
- Novotný I. (1986): The moss *Ephemerum recurvifolium* (Dicks.) Boul. in Czechoslovakia. – *Acta Musei Moraviae, Sci. nat.*, 71: 119–130.
- Pospíšil V. (1975): Die Bedeutung der Moose *Pterygoneurum subsessile* (Brid.) Jur. und *P. ovatum* (Hedw.) Dix. als Indikatoren der Klimagebiete in der Tschechoslowakei. – *Acta Musei Moraviae, Sci. nat.*, 60: 125–146.
- Pospíšil V. (1978): Moose *Acaulon muticum* (Hedw.) C. Müll., *A. triquetrum* (Spruce) C. Müll. und *Phascum curvicolle* Ehrh. in der Tschechoslowakei. – *Acta Musei Moraviae, Sci. nat.*, 63: 57–70.
- Rivola M. & Duda J. (1976a): 25. *Riccia huebenerana* Lindenb. – In: Duda J. & Váňa J., Die Verbreitung der Lebermoose in der Tschechoslowakei – XIX. – *Časopis Slezského Muzea, ser. A*, 25: 27–30.
- Rivola M. & Duda J. (1976b): 38. *Riccia papillosa* Moris – In: Duda J. & Váňa J., Die Verbreitung der Lebermoose in der Tschechoslowakei – XIX. – *Časopis Slezského Muzea, ser. A*, 25: 30–32.